

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 41

Temmuz 2017

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke, Meral Sözen.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İçindekiler

İçindekiler	2
Editörden	3
Kalpli Öpücük.....	4
Görünmez Körlerin Kaderle İmtihanı 2. Bölüm: Kendi Kendimizi Görünmez Yapan Lanetli İksir	7
İhtimal Dâhilinde.....	11
Körler Yüzer mi?.....	15
Düşe Kalka Erişilebilir Seyahat	18
Ya Çocuğum da Benim Gibi Olursa!.....	22
Bebek Bakımına Dair Körcül İpuçları	26
Gerçeğın Üstüne Yürümek.....	33
Umudumuzu Kaybetmemek İçin Yapabileceğımız Egzersizler	36
Bu Sabah Bir Misafirimiz Var.....	39

Editörden

Yaz mevsiminin tam ortasından, Temmuz ayından, 41. sayımızla herkese merhaba!

Bir yaz günü düşünölebilecek ne varsa, sizlerle paylaşmak için buradayız.

Temel meselelerimizden biriyle başlayalım; yaşamın her alanında var olmamıza rağmen, ne kadar temsil ediliyoruz? Standart uygulamaların neresindeyiz? Pınar Yavuz'dan bize gülümseten haberler var.

Görünür olup olmamak deyince, Engin Yılmaz konuyu bu defa farklı bir açıdan irdeliyor ve aynayı bize çeviriyor, kendini sorgulamaya hazır olanlar için müthiş bir fırsat.

Mevsim yaz olunca denize girmek çoğumuzun gündeminde. Tam bu noktada Gülcan Altun hafıza defterinden bir anısını getiriyor bizlere ve uyarıyor:

Peki nasıl olacak bu iş? Bağımsız bir denize girme deneyimi mümkün mü? Bu soruların cevabı ve daha fazlası için Sevgi Mart'ın yazısını okumakta büyük yarar var.

İster tatil için olsun ister başka bir sebeple, tek başına bir yurt dışı yolculuğu yapmak önemli bir deneyim. Konuk yazarımız Beyza Ünal tekerlekli sandalyeyle yolculuk yapmanın inceliklerini ve en son yolculuğunu anlatıyor.

Bebek sahibi olmak; deneyimlerin en farklısı, tarifi en güç olanı olsa gerek. İster yüzeyde ister derinlerde olsun, çoğumuzun zihninin bir köşesinde yer tutan bir soruyu soruyor Elif Emir Öksüz; ve içten anlatımıyla bize bir bakış açısı kazandırıyor.

Deniz Aydemir Döke, bebek bakımına dair tüm tereddütleri ortadan kaldıracak bilgileri bizim için bir araya getiriyor ve ufkumuzu daha da genişletiyor.

Meral Sözen'in öyküsündeki yürüyüşe katılırsanız, bize özel gibi görünen sorunların genel bir zihniyet meselesi olduğunu düşündüren izlenimlerine eşlik edebilirsiniz.

Sorunlarımızın kaynağında nasıl sistematik yanlışlar varsa, çözümünde de uygun genel prensiplerin yeri var. Nasıl dersenez, Eylem Yurtsever'in uygulamaya değer önerilerine mutlaka kulak verin.

Son yazımızda da Bahar Yavuz'dan güzel haberler var. Belki siz de "Sesimiz Kitap" projesinin bir sesi olursunuz.

Dergimiz gibi dolu dolu bir ay geçirmeniz dileğiyle, Ağustos sayısında görüşmek üzere iyi okumalar.

Kalpli Öpücük

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Emoji 90'lı yılların sonunda Shigetaka Kurita isimli bir Japon tarafından geliştirilen ve elektronik ortamda kişilerin duygularını ya da fikirlerini ifade etmek için kullandıkları küçük dijital görsellere verilen isim. Japonca'da sırasıyla resim ve karakter anlamına gelen "e" ve "moji" kelimelerinin birleştirilmesi ile oluşturulmuş. Artık emojilerin kullanılmadığı bir e-posta ya da ileti neredeyse yok gibi. Bazen hiçbir şey yazmadan sadece emojilerle bile karşı tarafa ne düşündüğümüzü, nasıl hissettiğimizi, nerede olduğumuzu ya da ne yaptığımızı anlatabiliyoruz. Emojiler çeşitli duyguları içeren resimlerden ulaşım araçlarına, hayvanlardan yiyeceklere, bitkilerden müzik aletlerine kadar pek çok farklı kategoride yer alıyor.

Bu kadar popülerleşince 2014 yılından bu yana her sene 17 Temmuz Dünya Emoji Günü olarak kutlanmaya da başlanmıştır. Bazı şirketler bu güne özel promosyonlar yapıyor ya da çeşitli etkinlikler gerçekleştiriyorlarmış. Emoji kullanımı ile ilgili istatistik ve araştırma sonuçları da yayınlanmaya başlanmıştır. Mesela kalp ve evlilik emojisi en çok Fransızlar tarafından kullanılırken, Türkiye'de ise en çok kullanılan emoji, kalpli öpücükmüş. Cambridge Üniversitesi'nin iş yazışmalarında emoji kullanımı araştırmasına göre, emoji kullananlar daha popüler ve güçlü kişilermiş.

Kullanımı bu kadar yaygınlaşan emojilerin temsil çeşitliliğine ihtiyaç duyduğu ve kullanıcılardan gelen talepler doğrultusunda sürekli geliştirildiği de bir başka gerçek. Örneğin, Deniz Hotamışlıgil isminde Amerika'da yaşayan bir Türk bize özgü ifadelerin yer aldığı Emojum isminde bir uygulama geliştirmiş. Türkiye'de yapılan pazar araştırmaları sonucunda da içi dolu bir çay bardağı, nazar boncuğu, fal bakmak üzere kapatılmış kahve fincanı, simit, sucuklu yumurta veya giden kişinin arkasından su dökmek gibi hayatımızın olmazsa olmaz nesne ya da ritüelleri ile dolu, 450 civarında

emojinin yer aldığı ve şimdilik yalnızca iOS kullanıcılarının yararlanabildiği bir uygulama ortaya çıkmış.

Gelelim emoji ve engelliliğin temsiline. Scope isminde İngiltere’de engellilik alanında faaliyet gösteren bir dernek geçtiğimiz sene Dünya Emoji Günü kapsamında bir çalışmaya imza atmış. Emoji uygulamasında farklı ırklardan insanlar, aynı cinsiyetten kişilerin beraberliği gibi durumlar temsil edilirken engellilik için yalnızca tekerlekli sandalye kullanıcısı işaretinin olması derneği bu konuda bir farkındalık çalışması için harekete geçirmiş. Bu amaçla, geçtiğimiz yaz gerçekleşen Dünya Paralimpik Olimpiyatlarını da dikkate alarak, 18 farklı emoji geliştirmişler. Bunlar arasında tekerlekli sandalyede tenis oynayan bir sporcu, işaret dili ile merhaba diyen bir kadın, işaret dili ile özür dilerim diyen bir erkek, bir rehber köpek, kör bir futbolcu, protez bacağı ile dans eden bir kadın gibi çeşitli görseller var.

Tekerlekli sandalye kullanan bir yüzücü olarak İngiltere’yi paralimpik oyunlarda temsil eden Jordanne Whiley, verdiği bir röportajda, ona atfen oluşturulan emojiyi çok sevdiğini ve büyürken televizyon ya da dergilerde kendisi gibi insanlar görmediğini ve çok popüler olan emoji kullanımında engelliliğin geniş bir şekilde temsil edilmesinin müthiş bir şey olacağını söylemiş.

Dernek yayınladığı bu görsellerin bilgisayarlara indirilerek Twitter ve Facebook üzerinden kullanılmasını ve bu sayede farkındalığı arttırmayı amaçlamış. Derneğe bu çalışma ile ilgili pek çok farklı talep de gelmiş. Mesela, “Baston kullanan bir kör ya da Down Sendromlu birini de görseller arasına ekleyebilir misiniz?” gibi. Derneğin amacı bu görsellerin var olan emojiye eklenerek standart hale getirilmesi ve bu sayede değişik engel grupları ile ilgili farkındalık yaratılması ve engelliliğin de temsil edilen gruplar arasında yer alması.

Bunun gerçekleşmesi, Evrensel Kod Konsorsiyumu (Unicode Consortium) ismindeki evrensel kod standartlarını geliştiren, çeşitliliği ve kullanımı artıran ve bunları yazılım ortamına aktaran bir kuruluşa bağlı. Bu kuruluş belli aralıklarla yeni emojiyi açıklayarak kullanıma sunuyor. Hatta son yayınladığı listede farklı ten renklerine sahip figürler,

cinsiyetin çok belirgin olmadığı figürler, başörtülü bir kadın, bebek emziren bir kadın gibi yeni emojiler var. Çeşitliliğe bu kadar yer verilen bir platformda engelliliğin temsilinin bulunmaması beni gerçekten şaşırtsa da ileride buna dair bir çalışmanın yapılacağını ümit ediyorum.

Emojilere, ekran okuyucular aracılığı ile görme engelli kullanıcılar tarafından da erişilebilmesi bir başka önemli konu. Dergiden arkadaşlarla konuştuğumuzda VoiceOver'ın bu konuda iyi olduğunu belirttiler. İlgili programda tanımlandığı takdirde emojilerin okunmasında bir sorun olmuyor anladığım kadarıyla. Genelde bilgisayarda kullanımın telefonda kullanıma göre biraz daha zor olduğunu da belirttiler. Konu hakkında araştırma yaparken ilginç bir habere de rastladım. Tim isimli Brezilya kökenli bir telekomünikasyon firması Emoti Sounds adında bir eklenti ile 2016 yılında Cannes Uluslararası Yaratıcılık Yarışması'nda kısa listeye kalma hakkı elde etmişler. Bu eklenti Microsoft Non Visual Desktop Access / NVDA programı için yazılmış ve emojilerin sesli bir şekilde duyulmasına olanak sağlıyor. Hazırlanan tanıtım videosu görme engelli kişilerin ekran okuyucularla bilgisayar kullanımını gösteriyor ama okunacak olan şey bir metin değilse bunda problemlerin yaşanabildiğini belirtiyor. Görme engelli bir erkek katılımcı bir espri yaptığında karşı tarafın kahkahalarla gülen yüz emojisini beş kere gönderebildiğini, kendisinin bunu "kahkahalarla gülen yüz emojisi" şeklinde beş kere dinlediğini söylüyor. Emoti Sounds eklentisinde belirlenen emojiler için profesyonel ses kayıtları oluşturulmuş. Bunlar kullanıldığında mesela az önce bahsettiğim erkek katılımcı yaptığı espriye karşılık bir kahkaha sesi duyuyor. Ya da kadın bir görme engelli katılımcı, arkadaşının "hamileyim" yazıp sonuna kalp emojisi eklediği iletisini, hamileyim cümlesinin ardından gelen bir kalp sesi olarak işitiyor. Fikir hem erişilebilir, hem de eğlenceli. Ayrıca seçenekleri çoğaltması açısından da güzel. Dileyen emojiinin betimlemesini dileyen de emojiinin sesini dinleyebilir.

Ben de yazımı bitirirken sizlere el sallayan bir emoji ve gülen bir yüz gönderiyorum.

Görünmez Körlerin Kaderle İmtihanı 2. Bölüm: Kendi Kendimizi Görünmez Yapan Lanetli İksir

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Merhabalar değerli dostlar. Biliyorsunuz yine EEEH Dergi satırlarında “Görünmez Körlerin Kaderle İmtihanı” dizisinde dört yazı kaleme almıştım. Bu çalışmalarda bizi görünmez kılan toplumsal ve çevresel faktörlere değinmiştim. Kimi zaman rutinleri bozmama çabasının, bazen yanlış empatinin, aralarda kendi yanlışlarını dış nedenlere, başkalarının kusurlarını kişisel etkenlere bağlayan temel atıf hatalarının, körleri nasıl görünmez kılabileceğinden bahsetmiştim. Dizinin son halkasında ise istihdam sonrası iş yerlerinde körleri görünmezliğe götüren aşamaların altını çizmiştim.

Tüm bu yazıların ortak noktası toplumsal ve çevresel faktörleri önceliyor oluşuydu. Peki, madalyonun o meşhur diğer tarafı? Yani bizim kendimizi görünmez kılmada hiç etkimiz yok mu?

Aslında “Kör Gibi Olmanın Dayanılmaz Hafifliği” ve” Bana Bozuk Bir Şeymişim Gibi Davranma” yazılarında adına “kanıksanmış sağlamlık” denen ve kendimizi anormal, çoğunluğu normal ve sağlam görme örneklerine epeyce yer verdim. Ayrıca, Elif’in Haziran yazısı da, azınlıkta kalan her kitlenin kimlik gelişiminde benzer süreçleri yaşadığını gösterdi bizlere. Aşağı yukarı tüm EEEH Dergi yazarları da bu konulara kıyısından köşesinden değiniyor baktığımızda. Ama sanki bu kanıksanmış sağlamlığı daha detaylı bir başlıkta, daha çok irdelemek kendimizi daha çok sorgulamak bakımından faydalı olacak gibi geliyor bana. Çünkü eğer bir çözüm arıyorsak görünmezlikten kurtulmak için; bunun, önce kendimizin farkında olmaktan geçtiğine inanıyorum. Ve size yeni bir yazı dizisiyle seslenmek istiyorum.

Her birimiz normal denen şeyin idealize edildiği bir çevrede büyüyoruz. Çoğunluğun sahip olduğu ve bizim de öyle olmamız beklenen belirli boy, kilo, zekâ, yaş, cinsiyet ve öğrenme şekilleri gibi standartları dayatan bir kuşak, beynimizi, boynumuzu, belimizi sıkıyor ve hepimiz fabrikadan çıkan ve arzu edilen tek tip ürünlere dönüşmek için didinip duruyoruz. Çünkü böyle yapmazsak ortaya çıkabilecek büyük bir sorundan endişe duyuyoruz: Yalnızlık. Herkes gibi olduğumuzda, daha çok kabullenilip daha az üzüleceğimize inanıyoruz.

Diğer taraftan sakat kitle için fabrikadan çıkan ürünler gibi olmak haliyle daha zorlaşıyor. Çünkü üretimi denetleyen doktorlar, uzman, eğitimci ve türlü başka adlar altında karşımıza çıkanlar, farklılıkları nedeniyle engelli olarak niteledikleri kitleyi hatalı üretim olarak damgalıyor ve önce hatayı türlü tedavi yöntemleriyle gidermeye çalışıyor, Gideremeyince de, kusurlu artıklar olarak diğer sağlamları da bozmaması için bir kenara ayırmayı tercih ediyor.

Buraya kadar bilindik hikâye. Esas soru bundan sonra bizi meşgul ediyor: Kusurlu olarak kenara ayrılan sakat kitle kendilerine yaşatılanlarla nasıl başa çıkmaya çalışıyor? Elif'in 40. Sayıdaki yazısı yanıtı açıklama noktasında bize çok yararlı ipuçları sağlıyor. Elif orada özetlediği makalede kendi kimliğini kabullenmeye giden beş aşamadan söz edildiğini aktarıyor ve çoğu kişinin bu aşamaları tamamlayamayacağı ya da geri dönüşler yaşayabileceğini söylemeyi de ihmal etmiyor. İşte ben bayrağı oradan alarak devam etmek istiyorum. Niçin bu aşamalardan herkes geçemiyor veya ne oluyor da, artık bu aşamaları geçmiş sandığımız bir kimsenin başa sardığını gözlemliyoruz?

Önce gelin bazı örneklerle nasıl hepimizin kendimizi görünmez yapabileceğimizi birlikte keşfedelim. Şahsımdan başlayayım söze. Bunları anlatıyor olmam, bireysel olarak yaşamadığımı göstermiyor çünkü. Hatta tam tersi, bizzat öz duygular ve deneyimler yazdırıyor bu satırları bana. İyi bir bilgisayar kullanıcısı olduğumu düşünürüm. Çoğu zaman gerek rehber öğretmenlikteki, gerek GETEM'deki iş hayatımda bilgisayarla ilgili sorularda bilirkişi olmuşluğum alışıldık bir durumdur. Buna rağmen dikkat ettim ki, kör olmayan birine bilgisayarda bir şey göstereceğim zaman, ekran okuyucuyu kapatıyorum

veya o şeyi kendim yapmak yerine doğrudan bilgisayarı bu kişiye bırakıyorum. Çoğu zaman da, söylediğim ya da göstermek istediğim şeyi tam olarak ortaya koyamıyorum bu durumda. En sonunda yine klavyenin başına ben geçmek durumunda kalıyorum. Yine de benzer sahneleri sıkça yaşadığımı farkettim. Şimdi de soruyorum kendi kendime: Neden normalde yüksek performansla kullandığım halde başkası geldiğinde uzaklaşmayı tercih etmişim bilgisayardan? Olay yalnızca ekran okuyucunun internet gibi alanlarda görenlere verdiği sıkıntıdan mı ibaret, yoksa başka başka çekingenlikler de mi söz konusu? Öyleyse, aynı şeyi iPhone ile bir şey gösterirken niye yapıyor olabilirim zaman zaman? Örneğin bir Facebook gönderisi yazmamız gerekiyorsa bir toplantı ya da etkinlik öncesi, çoğu zaman iPhone cihazını kör olmayan birine verdiğimi düşündüm şimdi. Sonra da aslında Braille yazdığımda ondan çok daha hızlı yazabildiğimi anladım. O zaman nedir bu kendini görünmez kılma çabası?

İkinci örneğimi birçok kör arkadaşımda gözlemliyorum veya duyuyorum. Onlara baktığımda, normalde mutfakta harikalar yarattıkları halde, eve annesi, ablası ya da aileden kör olmayan biri geldiyse, bir anda mutfakta edilgen kaldıklarını görüyorum. Günlük hayatlarında buldukları yöntemlerle kolayca üstesinden geldikleri işleri yapmamayı tercih ediyorlar. Burada gören kişinin "Aman sen dur, ben iki dakikada yaparım" çıkışıyla zaten bir görünmez kılma çabası da var, ama kör kişiler de kendi mutfaklarında pek mücadele içinde olmuyorlar sanki. Bir yemek davetine gidiyorum, arkadaşım normalde çok güzel yemek yaptığı halde ve boş zamanı olmasına karşın, çekinip yemekleri yapması için annesinden, ablasından yardım isteyebiliyor mesela. Ne var ki bunda, herkes böyle yapıyor diye düşünmek çok doğal tabi ki. Ama gerçek neden bu mu? Bence hepimiz kendimize bir soralım ve düşünelim. Bir şeyleri, eksik, yavaş veya yetersiz yapma endişesi de kişinin kendini çekmesinde etkili olabilir mi?

Üçüncü sıkça rastladığım örnek, evlendikten sonra bağımsız hareketi azalan arkadaşlarla ilgili. Birkaç arkadaşımın sonunda tek başına dışarı çıkabilmesini, baston kullanımını geliştirmesini büyük bir keyifle izlemiştim. Sonra bu arkadaşlarımdan bazıları kör olmayan kişilerle evlendi ve ilginç bir şey oldu. Ya baston kullanımları sıfırlandı, ya da çok azaldı. Nasılsa onları götürecektir, hep yanlarında olacak biri vardı artık ve baston

kullanmaya ihtiyaç yoktu belki de onlara göre. Ben de bir süre öncesine dek, kör olmayan bir arkadaşımınla yürürken, bastonumu kapatıyordum. Bunu pek çok körün de yaptığını gözlemledim. Sebep ne olabilirdi? Baston kullanmak, yemek yapmak, bilgisayarı idare etmek yalnızca başka çaremiz olmadığında gerçekleşecek züğürt tesellileri miydi acaba?

Yazının başındaki ana noktaya ve ana soruya geri dönelim: Yaptıklarımızı, deneyimlerimizi, yetilerimizi, kazanımlarımızı, neyle kıyaslırsak önemsiyoruz? Yalnızca başka bir körle karşılaştırırken mi değerli geliyor bunlar? Yaptıklarımızın ve deneyimlerimizin, aynı şeyleri farklı yöntemlerle yapan kör olmayan kişilere kıyasla değeri ne olabilir? Körün bilgisayar, akıllı telefon kullanımı, yemek yapması, tek başına bir yere gitmesi, aynı şeyleri yapan kör olmayan birine kıyasla, hakikaten daha önemsiz geliyor olabilir mi gözümüze? Yoksa kör olarak kullandığımız yöntemler yalnızca körlerin arasından kurtulmak için oluşturduğumuz köprüyü geçene kadar mı yararlı bizim için? Yanıtlarımız “Hayır”sa, neden kendimizi geri çekip görünmez kılmayı tercih ediyoruz? Sizi bu sorularla baş başa bırakarak sonlandırıyorum yazımı. Bir dahaki sayıda günlük kişisel örneklerin ötesine geçip, seçimlerde tek başına oy kullanmayı tercih etmeme, Braille yazısını mürekkep harflerle karşılaştırdığında çok değersiz görme gibi daha geneli ilgilendiren meseleleri tartışacağım. O zamana dek kendimiz olmak için görünür kalmamız dileğiyle.

İhtimal Dâhilinde

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Merhaba sevgili okuyucular, bilenler bilir, ben ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrili inci gibi bir kentinde ikamet etmekteyim. Dolayısıyla bu şehre göç ettiğimiz çocukluk yıllarından itibaren, tabiri caizse bir ayağım suda yaşadım hep. Geçen gün aşırı sıcakların yaşandığı bir günde soluğu denizde aldık birkaç tanışla birlikte. Yüzerken bir yandan sağdan soldan sohbet etmeyi de ihmal etmedik. Birkaç yıl önce denizde yaşadığım, kıyıyı bulma olayımı kahkahalarla anlatırken, aklıma “Bunu size niye yazmıyorum ki?” diye geldi. Ne bileyim belki birilerinin kulağına küpe olur ve aynı deneyimi yaşamak zorunda kalmaz veya anlatışımla birlikte yaşadıklarına güler de pirzola yedirme sevabı kazanmış oluruz.

Anlatmaya başlamadan önce içimin geçmeyen yarasına bir kez daha parmak basmadan geçemeyeceğim. Bir insanın kendi ayaklarının üzerinde durabilmesi yaşamın vazgeçilmezi bence. Hayatı boyunca her insan, bir başkasına muhtaçtır. Ancak bu kişinin bağımsızlığına asla gölge düşürmemelidir. Ben bağımsız hareketi olamayan biri olduğumdan her halde ve her zaman dış engellere ve zincirlenmiş bedenime yapamadığım karşı koyma eylemimi, yüreğim ve bedenim üzerinde yaşattığım boğuntularla gidermeye çalışıyorum. Benim yaşadıklarımı siz yaşamayın istiyorum. Özellikle genç engelli arkadaşlardan ne yapıp ne edip her halde ve her koşulda tek başına yola devam edebilme gücünü toplamalarını arzu ediyorum. Lütfen siz de bunu ihmal etmeyin. Yaşam size ne kadar da haklı olduğumu inanın gösterecek. Çok geçmeden hem de.

Gelelim benim hikâyeye... Seçilmiş kardeşim diye adlandırdığım can dostum, ablası ve ablasının oğlu ile birlikte her zaman denize girmek için kullandığım tesis dışında bir

plajda denize girmeye karar verdik. Zira ben çocukluktan beri gittiğimiz, anne ve babamın çalıştığı işyerinin sosyal tesisinin tabiri caizse her bir taşını elimle koymuş gibi bilirim. Tek başıma yürüyemesem bile kafamda haritalamak konusunda hiç sıkıntı çekmem. Ancak bu gideceğimiz yer bambaşkaydı. Gerçi altı üstü plaj işte. İskelesi, iskele üstündeki barı, bir kısmı gölgelendirilmiş güneşlenme alanı, kafeteryası falan işte... Kavramak çok da zor olmadı.

Yüzme bilmeyen ama kolluklarla az biraz açılmaktan korkmayan arkadaşımınla denize girdik. Biraz yüzdük ve arkadaşım, "Ben gideyim de yeğenimle ilgileneyim, biraz da ablam yüzsün" dedi. "Sen de gelecek misin yoksa ablamı bekleyecek misin?" diye de ekledi. Ben de "Yok ben Selda'yı bekleyeceğim" dedim. Biraz oyalandım. Sağa gittim, sola gittim. Bir süre sonra sıkıldım ve "herhalde yeğeni mızıklandı, annesini bırakmadı" diye düşünüp kıyıya nasıl ulaşabileceğimi düşünmeye başladım. Dediğim gibi ben genelde denize yalnız girmediğimden ya da sürekli kullandığımız sosyal tesiste çoğu kimse birbirini tanıdığından denizde kaybolma hissini daha önce hiç tatmadım. Tatmadığım gibi bunun nasıl olabileceğine kafa yormadım. Asıl önemli konu da bu bence. Kafa yormadım, çünkü ihtiyaç duymadım. Oysa ne kadar saçma değil mi? Körsün ve senin için elzem bir konuyu düşünmemişsin. Belki de düşündüm ama içinden çıkamadım.

Kendimle ilgili bir hususu daha itiraf etmek isterim ki benim ses kontrolüm de iyi değildir. Sesler ne taraftan geliyor kestiremeyebiliyorum mesela. Özellikle denizde bunu çok yaşıyorum. Veyahut yanımda konuşan bir insanı, çok iyi tanıyor olsam bile ilk anda algılayamayabiliyorum. Körler okulunda eğitim almış üniversiteden bir arkadaşım, orada bağımsız hareket dersi kapsamında sesin geldiği yön ve sese göre hareket konusunda alıştırılmaları yaptıklarını söylemişti. Ben o zaman şaşırılmış ve "Ne kadar doğru bir uygulama" diye düşünmüştüm.

Velhasıl kelam benim olaya dönecek olursak, insanların seslerinden ziyade kıyıda yüksek sesle çalan müziğe doğru yüzersem sahile ulaşacağımı düşündüm ve o yöne doğru yöneldim. Ve sonuç: ellerim yere değiyordu artık. Ayağa kalktığımda dengeyi

kaybedebileceğimden ellerimin üzerinde iyice kıyıya çıktım. Ama o da nesi? Kıyı dediğim yer normalde güneşin alabildiğince vurduğu bir yer olmalıydı ama az buçuk ışık algımla ve üşüdüğüm için anlıyordum ki ben güneşte değil, gayet gölgedeydim. Neyse dedim ve arkamdan geçecek birinin ayak sesini beklemeye başladım. Bu sayede yardım isteyebilecek ve en azından kafeteryaya olsun ulaşabilecektim. Ancak ne gelen vardı ne giden. Üstelik sesimi duyurabileceğim kadar yakında insan cinsinden bir yaratık. Hatta bırakın insanı, var olup olmadığından emin olmadığım balıklar hariç canlı belirtisi de yoktu. Sadece gürültülü bir müzik sesi ve bu sesin boğduğu uzaktan uzağa gelen insan bağırıları, o kadar. Düşünmeye başladım gene. Ne yapabilirdim? Gene denize açılısam kıyıya ulaşmak için yine aynı yolu izleyecek ve muhtemelen aynı noktaya varacaktım. Oysa şimdi aklım kesiyor ki hiç değilse denizde birilerinden yardım isteyebilirdim. Ben cesur davranmak ve riski göze almak yerine gene işimi sağlama aldığıma sanıp beklemeye devam ettim inatla.

Bir anda küçük bir çocuğun "Abla orada orada" dediğini duydum. Çocuk önce benim olduğum tarafa, sonra da abla diye bağırdığı o kişiye yöneliyordu sanki. Bir anda arkadaşımın sesini duydum. "Nerede?" diyordu. Bir anda bağırdım: "Belda ben buradayım." Tepemden, balkon gibi bir yerden arkadaşım aşağıya sarkarak çıldırmış bir halde bağırdı. "Geri zekâlı ne işin var orada?" Tam o esnada ablası Selda yanıma geldi. "Gülcan öldük" dedi. "Neredesin biliyor musun?" diye sordu. "Neredeyim?" dedim. "Elini bir kaldırsana" dedi. Kaldırmamla elim tahta bir zemine çarptı. Meğerse ben barın üzerinde olduğu iskelenin altına girmişim. Yani bir bakıma müzik hedefinde istikameti tam tutturmuş, doğru yere gitmiş ama yanlış noktaya ulaşmışım.

Arkadaşım ekledi. "Biliyor musun? Buradan bir sürü kablolar geçiyor, birinde elektrik kaçağı olsa..." "Neyse" dedim. "Biraz bekleyelim. Şimdi ben bu Belda'nın eline geçersen görünür o ki beni parçalayacak". "Haklısın" dedi Selda ve endişe sonrası huzura kavuşmanın hüzünlü gülümsemesiyle gerildi yüzümüz.

Kıyıya çıkıp tekrar bir araya geldiğimizde ve eve dönüp bu olayı bizimkilerle paylaşınca arkadaşım anneme hissettiklerini şöyle anlatıyordu. "Melih Teyze, ömrümden ömür gitti." Onu endişelendiren benim körlüğüm ya da yüzmemele ilgili bir sıkıntı olmamış. Çok

açıklarda renkli bir şeyin çırpınıp durduğunu görüyormuş. Ve o kafasında gördüğü şeyi direkt ben olarak kodlamış. Beni bulamayınca koşup plaj yetkililerine haber vermiş. Onlar da endişelenmişler. Açılıp arayacaklarmış ama sonra kanoyla daha hızlı olabileceklerini düşünüp kano ayarlamaya girişmişler. Ancak kaygıdan çıldırmış olan arkadaşım onları orada durur görünce adamları hırsıyla paylamış. "Hala burada mısınız?" diye. Herkese o kadar reklam olmuşum ki; Plajdan ayrılırken beni kapıda gören görevliler, "bizi çok korkuttunuz" diye eklemeyi ihmal etmediler.

Aslında ben bu ay bu olayı anlatmayı, anlatırken de buna karar verdikten sonra mail kutuma düşen EGED'in Turizmde Erişilebilirlik toplantı verilerinden de yararlanmanın iyi olacağını düşündüm. Ancak kayıt yarım kalmıştı ve bu arada toplantı konuğu olan Ali Aydoğmuş'tan ve Herkes İçin Turizm Derneği web sitesindeki güncellemelerden bahsetmek istedim. Ne var ki olayı yeterince uzun uzadıya anlatınca yazıyı daha fazla uzatmanın iyi olmayacağına inandım. Başka bir sayıda ele almak üzere şimdilik ertelemeye karar verdim.

Diyeceğim o ki siz siz olun müziği odak edinip yüzerken iskele altına girmenin de ihtimal dâhilinde olduğunu göz ardı etmeyin. Her şeye rağmen yüzmek güzel; tek başına özgürce kulaç atmak güzel ve hatta özgürlüğün dibine vurmak güzel; tuzlu suda gözleriniz yana yana debelenmek güzel; derinlerin karanlığını görmesem de düşlemek ve saçma sapan olduğunu bile bile ürpermek güzel.

Eğer imkânınız varsa kendinizi bu zevkten mahrum kılmamanız dileğiyle.

Not: Bu yazı yayıma hazırlandığı sırada, EGED tarafından ilgili toplantı kaydının düzeltilmiş halinin derneğin web sitesine yüklendiği bilgisi üyesi bulunduğum ileti grubunda duyurulmuştur.

Merak ederseniz buradan tıklayabilirsiniz:

<http://eged.org/node/378>

Körler Yüzer mi?

Sevgi Mart

sevgi.mart@gmail.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Merhaba arkadaşlar, malumunuz yaz geldi. Yaz demek; deniz, yüzme, güneşlenme demek. Ben de bu ay biraz anılarımda gezeyim; sizlere ilk deniz maceramı anlatayım ve sonrasında bulduğum erişilebilirlik yöntemlerinden söz edeyim istedim.

Her ne kadar şuan iyi bir yüzücü olsam da, ben denizle ilk kez lise ikinci sınıfın tatilinde Antalya'nın Serik İlçesi'nde tanıştım. O yaşa kadar, coğrafya derslerinden öğrendiğim, uçsuz bucaksız su kütesinin, neye benzediğini, evimizin bahçesindeki küçücük havuzu, kafamda defalarca büyötmeye çalışarak hayal ederdim. Televizyon izlerken, kulağıma gelen dalga sesleri, masallar ülkesinden kaçan su perilerinin şarkıları gibi gelirdi.

Denize ilk girdiğimde; bir tarafı kıyı olmasına rağmen, oradan uzaklaştıkça, etrafımın su ile kaplandığını ve daha önce karada kullandığım gibi, bana işaret verecek, dokunsal bir öğenin bulunmadığını fark ettim. Her ne kadar somut bir işaret olmasa da suyun korkutucu bir yanı olmadığını da anlamış oldum. İlk yapmam gereken; insanı kucaklayıveren bu su kütesinin yüzeyinde kalabilmeyi başarmaktı. Aileme, insanların yüzerken nasıl hareketler yaptıklarını sordum. Annem, kollarını ileri doğru uzatıp çektiklerini; bunu yaparken, aynı anda, bacaklarını da hareket ettirdiklerini, kimisinin, iki yana açıp kaparken; kimisinin de kendine doğru çekip uzattığını anlattı. Önce kumda denedim bu hareketleri. Ayakta dururken; kollarımla havada kulaç hareketleri yaptım. Sonra, kuma uzanıp; bacaklarımı iki yana açıp kapatarak ve kendime doğru çekip iterek; temel yüzme hareketlerinin, hava ve kumdaki egzersizlerini tamamladım.

Karada bir yere kadardı; cesaretimi toplayıp; suda da aynı şeyleri yapmam gerekiyordu. Boyumu aşmayan su yüksekliğinde; sadece kulaç hareketleri ile ve ilk tehlikede ayağımı yere koyabileceğimi bilmenin rahatlığı ile kıyıya paralel biçimde yüzdüm. Kulaç tamam

olduktan sonra; yüzerken, bacaklarımı da kullanmaya ve yavaş yavaş boyumu aşan sulara doğru açılmaya başladım. Derken, deniz bana, ben denize ısındık ve her yılın yaz aylarında, deli gibi kucaklaşır olduk.

Buraya kadar her şey güzeldi. Sevgili su kütlemin yüzeyinde durabiliyordum. Ancak, suya nereden girdiğimi ve dolayısıyla nereden çıkacağımı da bilmem gerekiyordu. Genellikle ailemle birlikte tatile çıkıyorduk; ama onlar yanımda olsa da herhangi bir acil durumda, başımın çaresine bakabilmeliydim. Dolayısıyla, bana yol gösterebilecek işaretler bulmalı, yüzerken, arada bir durup; o işaretleri kontrol etmeliydim.

İlk fark ettiğim şey, dalga oldu. Eğer hava çok fazla rüzgârlı değilse; genellikle dalga aynı yönden geliyor. Şimdi denize girdiğim zaman, önce dalganın yönünü hissediyorum. Dalga, geldiği taraftan, biraz yüksek bir su kütlesi ile üzerinize atlayıp; size minik şakalar yapıyor. Tabii bu arada da muhteşem bir yardımcı oluyor. Çünkü siz suya girip; biraz açıldıktan sonra; bir ara durup; dalgayı dinlediğinizde, kıyının ne tarafınızda kaldığını hissedebiliyorsunuz. Böylece, geri dönmek istediğiniz zaman, hangi tarafa doğru kulaçlamanız gerektiğini de anlayabiliyorsunuz.

Tabii, eğer kalabalık bir sahilde denize girdiyerseniz, kıyıda gelen insan sesleri de en büyük yardımcılarınızdan birisi oluyor. Ama benim gibi kendini kaybedenlerdenseniz, bazen, insan seslerini duyamayacak kadar uzaklaşmış olabiliyorsunuz. Bu durumda, bizim şakacı dalgacılar, biraz evvel bahsettiğim gibi, yardımınıza koşuyor.

Bir başka ipucu da, genellikle denizin kıyıya yakın olan yerlerinde su daha ılık oluyor. Ama bu tespiti, Ege ve Akdeniz'de denize girmiş birisi olarak söylüyorum. Belki, diğer kıyılarımızda durum değişiyordur. Benim girdiğim yerlerin hepsinde, deniz suyunun sıcaklığı, kıyıya doğru yaklaştıkça, çok hafif ama hissedilir derecede artıyor.

Şimdi diyeceksiniz ki; "Güzel kıyıyı bulduk; ama eşyalarımızın durduğu yeri nasıl bulacağız?" Kalabalık bir plajda denize giriyorsanız; genellikle plajda, bir kafe, büfe ya da benzeri bir yer vardır. O yerlerde de sürekli bir müzik yayını yapılır. İşte, eğlence

aracı olan müzik; bizim için, hem eğlence, hem de işarete dönüşüverir. Söz konusu yerlere yakın bir noktaya yerleşmek; avantajlı olacaktır. Kıyıya yaklaşınca, bu yerlerden gelen müzik sesi ya da yiyecek kokuları; önemli bir yol gösterici haline dönüşüverir. Ben bu yöntemi kullandığımda; genellikle eşyalarımızın bulunduğu yere çok yakın bir noktaya ulaşıyorum. Sonrasında ise, el ve ayak yordamı ile eşyaları bulmak; çok zor olmuyor. Sakin bir plajda iseniz, zaten etrafta çok kimse olmadığı için; kıyıya çıktığınızda, bir ayağınız suda, bir ayağınız kıyıda, yavaş yavaş yürüdüğünüzde; yine eşyalara ulaşmanız mümkün olabiliyor. Ama her iki durumda da plaja geldiğinizde; elinizde bastonunuz varken ve kara arkadaşınızı kıyıda bırakmadan önce; plajı şöyle bir gezip; en azından kara kısmında, size işaret olabilecek bir basamak, kaya ya da bir yükselti tespit edebilirsiniz; ya da denize gireceğiniz plajı tanırsanız; çıkışta çok daha rahat hareket edebilirsiniz.

Herkese bol denizli yazlar.

Düşe Kalka Erişilebilir Seyahat

Beyza Ünal

beyzaunal7@gmail.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Ne zaman yurtdışına çıksam geri dönemem. Yani, ruhsal olarak. 2-7 Mayıs tarihleri arasında İsveç'te, 28 Mayıs – 4 Haziran tarihleri arasında ise Fransa'daydım. İkisinden de geri gelemedim. Hem de bu seferkiler her zamankinden anlamlı seyahatlerdi. İsveç'te, düzenli olarak İsveç, Norveç, Finlandiya, İzlanda ve Danimarka'da düzenlenen Nordic Network on Disability Research isimli engellilik araştırmaları konferansına katıldım. Konferans her açıdan çok verimli geçti. Sunumlardan çok şey öğrendim, çok değerli kişilerle tanıştım, kendi çalışmalarına geribildirimler aldım. Yine de benim için en güzel kısmı, yolculuğu baştan sona tamamen tek başıma planlamamdı. Hayatımda ilk defa, gitmeden önce bütün yolculuğun fiziksel olarak erişilebilir olmasını sağladım ve yanımda sadece annemle yola çıktım. Fransa'ya ise, engellilik ile ilgili bir çalışma grubu için, ilk defa ailem ve arkadaşlarım dışında, bana yardımcı olması için ayarladığım ve daha öncesinde tanışmadığım biriyle gittim. Bu başlı başına bir maceraydı ve çok büyüten bir deneyimdi zaten. Ancak, bu yazımda, size biraz tekerlekli sandalye ile engelsiz yolculuğun inceliklerinden söz etmek istiyorum. Ciddi söylüyorum; bu, eskiden yapabileceğime inandığım bir şey değildi.

Tabii ki yolculuklarım boyunca Avrupa'nın birçok ülkesinde tıkr tıkr işleyen bir destek sisteminin var olmasının çok faydasını gördüm. Ankara'da tekerlekli sandalye ile havaalanına varmanın en kolay yolu ne yazık ki hâlâ özel araba iken, havaalanına geldiğim andan itibaren işler kolaylaştı. Bir nebze. İlk olarak, özellikle akülü sandalye kullanıcılarının erkenden havaalanında olmasını öneriyorum – çünkü görevliler gerçekten o sandalye ile ne yapacaklarını bilemiyorlar. Bildiğim kadarıyla bazı havayolu şirketleri önceden engelli bir yolcu olarak yolculuk edeceğinizi bildirmenizi istiyorlar; ancak THY ve Pegasus'ta böyle bir zorunlulukla henüz karşılaşmadım. Siz yine de

uçacağınız Őirketin bu konudaki kuralları hakkında bilgi edinmeden havaalanına gitmeyin; son anda bir sorunla karŐılaŐmayın. Ben bir sorunla karşılaşmadım ama akülerimin uçağa alınabilir aküler olduğunu her sorana anlatmak ve onlarca soruyu cevaplamak durumunda kaldım. Dolayısıyla, bir diğer önemli Şey de bu: Yanınızda gütürdüğünüz cihazların özelliğini iyi bilin ve sabırlı olun. Bir de sizin için önemli noktaları her gördüğünüz kişiye vurgulayın. Mesela ben, bana yardımcı olan her görevliye, standart sandalyelerde oturamadığımı ve kendi tekerlekli sandalyemin uçak kapısına getirilmesi gerektiğini onlarca kez hatırlattım çünkü bu kadar çok kişinin aynı anda çalıştığı bir ortamda işimi Őansa bırakmamam gerektiğini, bir gece yarısı en yakın arkadaŐımla pistin ortasında bir nakil aracının içinde tekerlekli sandalyemi beklerken öğrenmiştim. Dolayısıyla her seferinde “Kapıya Teslim” etiketi istedim – ve ileride okuyacağınız üzere bununla da kalmadım.

Uçuş kartlarınızı aldınız, varsa, valizlerinizi verdiniz, gerekli noktaları belirttiniz ve artık diğer iŐlemleri yapmaya hazırsınız. Yolcu alımının yapılacağı kapıya varana kadar olan uzuuuuun yolu, havaalanı destek personelinin eŐliđinde gitmeyi tercih ederseniz bunu check-in esnasında talep edebilirsiniz. Havaalanı iŐlemlerinin o Şekilde çok hızlı yürüdüğünü söyleyebilirim. Ben bu seyahatimde hep pek konuŐkan destek personellerine denk geldim, böyle olunca da kapıya kadar olan süre oldukça eğlenceli geçti. Uçağa yolcu alımının yapılacağı kapıya kendiniz gitmeyi tercih ederseniz de yolcu alımı baŐlama saatinden daha önce orada olmanızı tavsiye ederim, çünkü uçağa biniŐte yardım isteyen yolcuları genelde yolcu alımı başlamadan alıyorlar. Almazlarsa da sakın olun, bazen de en son alıyorlar çünkü destek personeli henüz gelmemiŐ olabiliyor. Ben hiç yürüyemediğim için, yüksek bir tabure gibi ama ayaklarının ucunda tekerleri bulunan ve vücut desteği çok da iyi olmayan bir sandalye ile uçağın içine ve koltuğuma geçiyorum – ki, bu sandalye ilk uçak yolculuğlarımda korkulu rüyamdı. Gidip gelmeye ve ailemden başkalarına güvenmeye alıştığımdan olsa gerek, artık kesinlikle korkutmuyor. Kendi sandalyemi, uçağın bagajına gütürecek görevlilere dikkatli olmaları gerektiğini hatırlatıp görevlilerle birlikte uçak kabinine geçiyorum.

Ve sonunda koltuğunuza geçebildiniz... Uçak koltukları herkes için rahatsız; oturmanızı zorlaştıran fiziksel bir engeliniz varsa sizin için daha rahatsız. Dolayısıyla kendinizi en rahat hissedeceğiniz pozisyonu alın – ki bu pozisyon tabii ki geleneksel bir pozisyon olmak zorunda değil, çünkü bir süre o koltuktan kalkamayacaksınız. Ayrıca, tam da bu nedenle, ben uçuş öncesinde ve sonrasında sıvı almamaya dikkat ediyorum ki, asla erişilebilir olmayan koridordan geçmek ve asla erişilebilir olmayan tuvaleti kullanmak zorunda kalmayayım. Tabii, bu durumlar için başka çözümlerinizi varsa, onları da seçenekleriniz arasında bulundurmak iyi olabilir. Benim en sevdiğim kısım, uçağın kalkış anı, kendimi bir eğlence treninde hissettiriyor. Bundan sonrası, inişe kadar oldukça sakin; keyfini çıkarın. Gideceğiniz yerde karşılaşacaklarınızla ilgili hayaller kurun ve inişe yaklaştıkça daha fazla heyecanlanın. Ben yolculuğun sonuna doğru, kabin görevlilerine, tekerlekli sandalyemin kapıya getirilmesini bir kez daha mutlaka hatırlatıyorum – ki, yanlışlıkla bagaj alanına göndermesinler. İnişler esnasında da, ani frenlerde ben kendimi sabit tutmakta zorlanabiliyorum, o yüzden yanımdakilerden her ihtimale karşı vücuduma destek olmalarını istiyorum. Yolculuğun en sevmediğim kısmı da o kısım. Orada eğlence trenine binmişim gibi hissedemiyorum. Sonrasını da pek sevmiyorum çünkü yardıma ihtiyacı olan yolcular, uçak boşalana kadar ve destek personeli gelene kadar beklemek zorundalar. Uçaktan çıktıktan sonrası, destek için gelen personelle kolayca hallediliyor zaten.

Bu iki yolculuğumda da, aynı zamanda, uçaktan sonra trene de bindim gideceğimiz şehre gidebilmek için. Eğer gideceğiniz şehre doğrudan uçuş yoksa uçak aktarması yerine tren aktarması yapmanızı tavsiye ederim, çünkü hem ekonomik hem de erişilebilirlik açısından daha uygun oluyorlar. Her ikisinde de tren biletlerini aldıktan sonra, tren şirketleriyle iletişime geçerek hangi saatte hangi trene bineceğimi, nerede ineceğimi haber verdim ve onlar gerekli düzenlemeleri yaptılar. Zaten bu ayarlamalar yapıldıktan sonra, trene bineceğiniz ve trenden ineceğiniz saatte, belirtilen buluşma noktalarında ya da peronunuzda bir görevli sizi bekliyor oluyor ve tekerlekli sandalyenizle transferiniz için gerekli cihazları ya da rampaları getiriyorlar. Size sadece sandalyeyi sürmesi kalıyor. Ayrıca tren oldukça romantik bir ulaşım aracı, o yüzden imkânınız varsa mutlaka trenleri tercih edin – ama oraya da geç kalmayın! Eğer destek

birimleriyle önceden iletişime geçerseniz, size muhtemelen kalkıştan 15-20 dakika önce buluşma noktasına gelmeniz söylenecektir. Ben bunu bilmeme rağmen, Türkiye'ye dönüş yolculuğumuzda, birkaç hata ve birkaç aksilik sonucu erken orada olacak şekilde hareket edemediğimiz için treni ucu ucuna kaçırdık. Perona vardığımız an trenin harekete geçtiğini gördüm – ve inanın, bu benim için oldukça travmatik bir andı ve döndükten sonra bile bir süre gözümün önünden gitmedi, çünkü o tren aslında bizi Frankfurt Havalimanı'ndan kalkacak uçağımıza götürecekti. Tahmin edersiniz ki, o uçağı da kaçırdık çünkü havalimanına üç farklı tren aktarması yapıp bu aktarmalardan birinde Mannheim'da ne işimizin olduğunu sorguladıktan sonra vardığımızda henüz uçağımız kalkmamış, ancak check-in kapanmıştı. Dolayısıyla bir sonraki uçağa tekrar bilet almak durumunda kaldık.

Yine de travmatik duyguların yanı sıra, bu yolculuk sayesinde her zaman sürprizlerle karşılaşılabilceğini, ama bunların çözülebileceğini bir kez daha görmüş oldum. Ayrıca artık Almanya'ya da gitmedim demem; en azından tren istasyonları hakkında oldukça deneyimliyim. Gerçi bu yolculukta öğrendiklerim orada da kalmadı. Eve sağ salim gelip ertesi gün valizimi açtığımda, bir gün önce içine koyduğum yedek akünün yerinde, akünün valizden güvenlik nedeniyle çıkarıldığına dair bir kâğıt buldum. Bu da bana, lityum-ion akülerin serbest bir şekilde uçak bagajlarında taşınmaması gerektiğini öğretmiş oldu. Şimdi Frankfurt'taki bir arkadaşımın havalimanının tehlikeli eşyalar deposundan kurtardığı akümün, Türkiye'ye dönecek annesinin kabin bagajında gelmesini bekliyorum – çünkü evet, bu aküler kabine alınan çantalarda gelebiliyorlar.

Demiştim, yurtdışına çıktığımda geri dönemiyorum diye... Gördüğünüz gibi, diğerlerinden farklı bir şekilde, son yolculuğumda fiziksel bir dönememe hali de yaşadım – ama bütün bu zorluklara rağmen seyahat etmekten vazgeçmeyeceğimden de eminim. Düşe kalka öğreniyorum, vazgeçilir mi hiç?

Not: Bütün bu işlemler hakkında sormak istediğiniz herhangi bir sorunuz olursa, hiç çekinmeden benimle iletişime geçebilirsiniz. Kim bilir, belki de bir gün birlikte seyahat ederiz! 😊

Ya Çocuğum da Benim Gibi Olursa!

Elif Emir Öksüz

filerime@gmail.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Yirmili yaşlarımdaki ben dâhil, etrafımda pek çok engelli insanın aklından geçen, geçmese bile çevrenin tatlı imalarla hatırlattığı bu düşünce, çocuk sahibi olmaya karar verdiğim zaman, üzerinde enine boyuna düşündüğüm bir hal aldı.

Eskiden, şöyle on yıl önce falan, yani neredeyse körlük adına hemen hemen hiçbir şey bilmediğim yıllarda, bunu düşünür ve o zaman çok üzülürdüm. Belki suçluluk, belki çaresizlik, belki utanç belki de hepsi ve daha fazlası kaplardı içimi. Kendi hayatından daha ötesini pek bilmeyen ben, görmeyen bir çocuğun da benimki gibi bir hayat süreceğini düşünür, hem kendime hem ona üzülürdüm. Sonra işler değişti. Neyse ki kör olmayı ve kör gibi yaşamayı öğrendim zaman içinde. Hayatım yavaş yavaş ama çokça değişti. Eskiden tek başıma sokağa çıkıp bakkaldan ekmek almaktan aciz ben, annesi babası öldüğünde hayatta tek başına ne yapacağını kara kara düşünen ben gitti; yerine kendi ayakları üzerinde durabilen, tek başına dört başı mamur bir hayat sürebilen, kendine yetmekle kalmayıp etrafındakilere ve topluma da bir sürü şey katan özgür bir birey geldi.

Ben bu kadar kendimle meşgulken, bu çocuk meselesi de uzun süre rafa kalktı. Bu zaman içinde çok şey öğrendim, çok şey başardım, yeri geldi düştüm doğruldum, yeri geldi kanatlandım uçtum. Bir önceki sayıda anlattığım gibi bir süreç yaşadım. Yani engelli olmaktan öteye gidip kendimi bir kör olarak, bir engelli olarak tanımlamaya, bunu bir kimlik olarak taşımaya başladım.

Bu arada âşık oldum ve hatta evlendim. Aradan yıllar geçip şartlar olgunlaşınca artık bir çocuk sahibi olmak istediğimize karar verdik. Sonra raftan indirdim bu düşünceyi, üfledim tozlarını. Bakalım hala aynı mı diye yokladım. Benim durumum tam teşhis edilememekle birlikte genetik olduğu iddia edilen bir durum. Dolayısıyla çocuğumun da “benim gibi” olma ihtimali bir gerçek. Biraz hamilelik ve çocuk gelişimi üzerine okuduysanız bilirsiniz, bir bebeğin “sağlıklı” doğması, tüm olasılıklar düşünüldüğünde bir mucize. Bir bebeğin sahip olabileceği yüzlerce hatta binlerce hastalık ya da içinde bulunabileceği durum var ve görmemek tüm bunlar arasında baş edilmesi benim için en kolay olanı, hatta uzmanlık alanım. Elimin altında sayısız kaynak, danışabileceğim sayısız kıymetli dostum ve onca yıllık pratiğim var. İnsan aslında bilmediği şeyden korkar. Fakat bazen yanılığa düşüp en çok bildiği şeyden de korkabiliyormuş demek ki, tıpkı eskiden benim yaptığım gibi.

Ciddi ciddi düşününce rafa kaldırdığım düşüncelerimin aynı olmadığını fark ettim. Artık eskisi gibi suçlu ya da çaresiz hissetmiyordum. Peki neden? Ne değişmişti? Tabii ki ben. Ben değişmiştim. Artık üzücü, umutsuz, çaresiz bir hayatım yoktu, belki her şey tozpembe değildi ama kendimi ve hayatımı seviyordum, dahası nasıl yaşamam gerektiğini biliyordum.

Sonra çok eskilere gittim. Annem ve babamı düşündüm. Acaba bilselerdi çocuklarının ben olacağımı, taa en başından bilselerdi vazgeçerler miydi benden? Onların cevabını bilemem, hatta belki onlar da bilemezler. Fakat şöyle düşündüm: Ya vazgeçmiş olsalardı benden sırf görmüyorum diye! Hiçbir şeyimi bilmeden, beni hiç tanımadan, dünyaya geldikten sonra neler yapacağımı bilmeden vazgeçselerdi benden! Hani şu hep bizi delirten, yapılmasın artık diye avaz avaz bağırdığımız, bir insanı sırf engeline sırf körlüğüne indirgemek var ya, işte tam olarak ondan yapmış olmazlar mıydı? Peki ben öyle yapsam, ben de aynı şeyi yapmış olmaz mıydım?

Biraz da içselleştirilmiş sağlamlılığı düşündüm, (detaylı bilgi için Engin Yılmaz'ı takip edin). İçselleştirilmiş sağlamlılık bu düşüncenin neresinde yatmaktaydı? Elbette her yerinde. Kız olsun erkek olsun fark etmez, yeter ki sağlıklı olsun, eli ayağı düzgün olsun.

Öyle değil mi ya! En hayırlı duadır bu, en gönlü yüce dilektir bu. Engelli bir bebeğin, ya da çocuğun hayatı hiç kolay değildir bu bir gerçek; hele ki aile ne yapacağını bilmiyor ya da maddi manevi buna gücü yetmiyorsa. Öyle kronik hastalıklar var ki pek çoğumuzun adını bile bilmediği, dilerim hiçbir çocuk onlarla savaşmak zorunda kalmasın, hiçbir bebecik onların pençesine düşmesin. Fakat bunlar dururken, adı sanı bilinen engellilikten bu kadar korkulması işte bu içselleştirilmiş sağlamlılık yüzünden. Sırf “benim gibi” olacak diye düşünüp çocuğumdan hatta çocuk fikrinden vazgeçseydim eğer, sanki silahı kendime doğrultup şakağımdan vurmuş gibi olurum. Bir yanda toplumda varolmak adına, eşitlik için, ayrımcılığa karşı durmak için savaş, diğer yanda sadece görmeme ihtimali olduğu için bir bebeği daha fikir aşamasında aklından sil. Bunu asla yapamazdım.

Bir de kendimi düşündüm. Hayata kattıklarımı, bana değer veren insanları düşündüm. Annem babam ve ağabeyim, çekirdek ailem ve hatta geniş ailem beni hep çok sevdiler. İçinde buldukları bu farklı durumla nasıl baş edebileceklerini tam olarak bilemeseler de tek yaptıkları beni sevmek oldu. Görmeyen bir çocuk nasıl yetiştirilir, hayata nasıl hazırlanır pek bir fikirleri yoktu. Yine de ben, ne bugün olduğum kişiden ne de yaşadığım hayattan şikâyet edebilirim. Eğer ben bugün yaşadığım hayatı yaşayabiliyorsam, Benim çocuğuma katabileceğim çok şey var demektir ve o benim yaptığımın kat kat iyisini yapabilir, çünkü doğduğu günden itibaren yanında onu çok seven tecrübeli bir görmeyen olacak.

Velhasılıkelam, eğer çocuğunuzun görmeme ihtimalinden çok korkuyorsanız, kendinizi rahatlatmak için daha bağımsız, daha verimli, daha körcül bir hayat sürmeyi deneyebilirsiniz. Bana şahsen iyi gelmiş görüldüğü üzere. Bir de engelli kimliği, sağlamlılık, içselleştirilmiş sağlamlılık kavramlarını düşünmekte yarar olabilir. Siz kendinize ve engelliliğe nereden bakıyorsunuz? Son olarak da size en yakın engelli kişiyi düşünün, yani kendinizi. Sırf görmüyorsunuz diye vazgeçilseydi sizden? Kadınlar, erkekler, güçlü olun, etrafın dediklerine kulak asmayın. Biz herkes gibi özgürce yaşamayı hak eden bireyleriz. Utanılacak, gizlenecek bir şey yok. Burada takılıp kalmayın. Çocuk sahibi olmak zaten başlı başına bir risk. Çocuk sahibi olmak

istiyorsanız düşünmeniz gereken çok fazla şey var. Nasıl bir anne baba olmak istediğinizi, fasulye kadar çorapları nasıl eşleyeceğinizi, ona nasıl kitap okuyacağınızı, 60 mililitre mamayı nasıl ölçeceğinizi düşünün ki bebişko geldiğinde hazır olun. Eminim hazırlıksız yakalanmak istemezsiniz.

Bebek Bakımına Dair Körcül İpuçları

Deniz Aydemir Döke

daydemird@gmail.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Kimimiz çocuk sahibi olmamayı yeğlerken kimimiz anne baba olmak için can atar. Etrafta bebek bakımına dair çok fazla kaynak var ama elbet bunlar ortalama insanı göz önünde bulundurarak yazılmış şeyler. O nedenle kör olup bebek sahibi olmayı düşünen kişilere tamamen hitap etmeyebilir. Körlere bebek bakamaz diye düşünüyorsanız yazının felsefesiyle bayağı çelişiyorsunuz. Yazıyı okumayı bitirdiğinizde umarım bunun mümkün olduğunu kavrayabilirsiniz. Ama şunu ifade etmekte bir sakınca görmüyorum, bağımsız yaşam becerileri gelişmiş bir kör ebeveynle halen başkalarına bağımlı olarak yaşayan bir kör ebeveynin bebek bakma becerileri aynı olmayabilir. Bu konuyla ilgili bir bakış açısı edinmek istiyorsanız bu sayımızdaki Elif Emir Öksüz'ün ve Engin Yılmaz'ın yazılarına kesinlikle göz atmanızı tavsiye ederim.

Sanırım okuyucularımız artık birkaç hafta içinde bir bebek sahibi olacağımı anlamıştır. Hamileliğim boyunca bebek bakımına ve körcül yöntemlere dair elime geçen her şeyi okudum. Bu süreçte hem Amerika'daki hem de Türkiye'deki Facebook guruplarından faydalandım. Aklimda kaldığı kadarıyla, okuduklarımı bir araya getirmeye karar verdim. Henüz bu yöntemleri denemedim, o nedenle işe yarayıp yaramadıklarını bilmiyorum. Anne olmayı deneyimleyince sevdiğim veya geliştirdiğim yöntemlerden de bahsederim size. Burada yazacağım bazı şeyler körlere özgü yöntemler değil ama kör ebeveynlerce de kullanılan yöntemler.

Bebek bezi değiştirmek sadece görmeyen ebeveynler için değil herkes için bir zorluk. Ama körlere nasıl yapacak bu işi değil mi? Ben birkaç kez yeğenlerimin ıslak bezlerini değiştirdim o kısım kolay da, kakalı bez nasıl değiştirilir? Öncelikle bez değiştirmek için gereken malzemelerinizin evde belli bir yerde olmasında fayda var. Bez değiştirmek için

alt değiştirme masaları faydalı olabilir. Bunlar bayağı yüksek sehpalara, alt taraflarında çekmeceler ya da raflar var. Buraya bebek bezleri, ıslak mendiller, ya da bebeğin altını temizlemek için kullanacağınız pamuklar, pişik kremi, kendi ellerinizi silmek için dezenfektan ya da ıslak mendil, kirli bez için poşet gibi şeyleri koyabilirsiniz; böylece gerek duyacağınız her şey elinizin altında olur. Bu alt değiştirme üniteleri bazen bebeklerin yataklarıyla bir de olabiliyor, bazıları da bağımsız ve tekerlekli oluyor. Bağımsız ve tekerlekli olanlar bana daha mantıklı geliyor zira istediğiniz odaya ya da aslında banyoya götürebilirsiniz. Bebeğinizin altını her zaman alt değiştirme pedlerinin üzerinde değiştirin. Böylece bir kaza olması halinde temizlik derdiniz olmaz. Alt değiştirme masalarının üzerlerinde iki kenarı yüksek ortası çukur kalın bir ped oluyor, bunun da üzerinde genelde yıkanabilir bir kılıf oluyor. Bu kılıflardan birden fazla bulundurmakta fayda var. Ayrıca genelde bebek çantalarının içinde bir alt değiştirme pedi de oluyor. Kullanat şeklinde satılan alt değiştirme pedleri de yolculuk anında, misafirlikte, gezmede ya da gündelik olarak da kullanışlı olabilir.

Gelelim bezi değiştirmeye. Bebek bezleri iki yandan gelen çitçitlerle bebeğin göbeğinin üzerine tutturuluyor. Çitçitleri açın, bebeğin bezini göbek kısmına gelen yerden tutarak bebeğin üzerinden kaldırmadan aşağıya poposuna doğru sıyırın ve bezin normalde göbeğin üzerinde olan ve dışa bakan yerini bebeğin poposunun altına sokun. Bunları bir elinizle yaparken diğer elinizle bebeğin iki ayağını yüksekte tutun. Bezi toplayın ve çitçitleri kullanarak dertop edin ve hemen yanınızdaki çöpün içine atın. Böylece kabasını aldık. şimdi iş silmeye geldi. Burada aynı temizlik yaparken ki gibi sistematik bir yöntem izlemekte fayda var. Özellikle kız çocuklarını yukarıdan poposuna doğru silin her zaman. Silmeye bir taraftan başlayın, boğumlu yerlere, bacaklarının poposuyla birleştiği yerler gibi özen gösterin. Elimizin kirlenmesinde sorun yok, işin doğası ve biz körler ellerimizi kullanarak algılıyoruz birçok şeyi. Bebeği silerken görenlerden daha fazla mendil kullanmakta da bir sorun yok. Eğer bebek bir felaket yarattıysa ve dışına kadar çıktıysa bebeği soyup kolunuzun üzerine yatırıp vücudunun alt tarafını yıkayabilirsiniz de. Bazı ebeveynler bebekleri her kaka yaptığında yıkıyorlar. Eğer bebek ek gıda almıyorsa yıkarken şampuan ya da sabun kullanmanıza gerek yok zira bebeğin cildinde kuruluk oluşabilir. Bazı insanların bebeği banyo lavabosunda, duruma göre

musluğun altında ya da bir tas ile su dökerek yıkadıklarını da biliyorum. Bebeği kurularıp tekrar bezleyebilirsiniz. Bezlerken de çıtçıtların olduğu yer bebeğin belinin altında kalacak, yine bir elinizle bebeğin ayaklarını tutun ve poposunu azıcık kaldırın ve diğer elinizle bezi bebeğin poposunun altına sokun. Bezi ortalayın ve bezin ön kısmını bebeğin göbeğinin üzerine getirin. Bezin üstte kalan kenarlarını açın ve bebeğin beline güzelce yerleştirin sonra da çıtçıtları tek tek açarak bebeğin göbeğine doğru yapıştırın. Bezin çok sıkı ya da çok gevşek olmamasına dikkat edin. Kör ebeveynler bebek pişik olunca dokunarak anlayabildiklerini, bebeğin cildinin pürüzlü hale geldiğini yazmışlar. Bazı ebeveynler de her alt değiştirdiklerinde pişik önleyen kremlerden kullandıklarını bildirmişler. Bu bez değiştirme işini önce deneyimli biriyle yapıp geribildirim alabilirsiniz. Ya da bebeği kendiniz temizleyip sonra olup olmadığına dair birine sorabilirsiniz. Buradaki bir Facebook grubunda, kör ebeveynler özellikle empatiden yoksun gören insanlar kendilerini bez değiştirirken izliyorsa ellerinin ayaklarına dolandığını ve kaygıdan düzgün bir şekilde bebeği temizleyemediklerini yazmışlardı.

Bebeğin altını değiştirdik ama bu bebeklerin mini mini bir sürü kıyafeti oluyor, bunlar da takım oluyor. Peki, körler bu takımları yıkadıktan sonra nasıl eşleyecek? Hangisi ne renkte bunların? Kendi kıyafetlerimizi ayırt etmek daha kolay ama bebeklerin kıyafetlerinin bazıları his olarak tıpatıp aynı oluyor. Bebek kıyafetlerini eşlemenin bazı yolları var. Bunlardan birincisi bebeğin üzerinden çıkan ve takım olan kıyafetleri anında bir çamaşır yıkama filesinin içine koyup kirli sepetine atmak. Böylece takım olanlar birbirleriyle birlikte yıkanır, kurutmaya da birlikte girerler. Ya da asarken de mandalla birbirlerine tutturarak asılabilirler. Eğer bu takımlar açıkly koyulu renklerdeyse, yıkarken renkleri birbirine girmesin diye, renkleri karıştırmayan mendillerden kullanabilirsiniz. Ama siz hangi renkler birbiriyle gider diye eşlemek mi istiyorsunuz? Kör ebeveynlerin kullandığı bir diğer yöntem de renkleri kodlamak için kıyafetlerin etiketlerine ya da görünmeyen bir yerlerine minik minik boncuklar dikmek, bir boncuklu olanların hepsi birbiriyle giydirilebilir, keza iki boncuklular da kendi aralarında takım yapılabilir şekilde bir yöntem izleyebilirsiniz. “Aman kim koyacak kıyafetleri her seferinde aynı torbaya?” ya da “Kim diyecek o boncukları?” diyorsanız biraz daha pahalı yöntemler var. Örneğin barkod okuma sistemi olan Penn Friend’in yıkanabilen etiketlerini kullanırsınız ve

etiketlediğiniz her kıyafete istediğiniz kadar bilgi koyabilirsiniz. Sadece renklerini ayırt etmek yeterli ise yine teknolojiden yardım alıp renk tanıma cihazı kullanabilirsiniz. Bebeklerin çoraplarının hepsini aynı renk, mesela beyaz, alanlar da var, böylece eşleme derdi kalmıyor. Ya da bunların hepsini boş verip, kim takar deyip çocuğunuzu istediğiniz gibi giydirebilirsiniz de.

Bu çocuklar ara sıra da hasta oluyorlar maalesef, ne yapacağız şimdi? Konuşan termometreler harika cihazlar. Kesinlikle bir tane edinin. Ateşini ölçtük, nasıl ilaç vereceğiz bu çocuğa? Sanırım Türkiye’de çocuklar için olan şurupların içinde bir de şırınga oluyor. İlacı alırken mutlaka kontrol edin. Eğer çocuğa her seferinde 5 ml ilaç verecekseniz ve şırınga da 5 ml ise sorun yok. Ama şırınga 10 ml ise ve siz 5 ml ilaç verecekseniz, eczaneyi terk etmeden eczacıdan şırınganın üzerine 5 ml olan yerine kesici bir şey ile elinizle hissedebileceğiniz bir çizik yapmasını isteyin. Böylece şırıngaya ilacı çekerken şırınganın içinde kalan parçasının ucu kesiğe geldiğinde 5 ml ilacı çektiğinizi anlayabilirsiniz. Ya da eczaneden ayrıca tam 5 ml olan şırınga da alabilirsiniz. Eğer iki şurup varsa, her bir şırınga ve şurup ikilisini ayrı ayrı poşetlere koyun. İlaçları daha eczanedeyken kabartma yazıyla ya da barkod okuyucuyla etiketleyebilirsiniz.

Bez tamam, giydirip kuşattık, hastaysa ilacını da verdik, ama bu çocukla nasıl bir yerden bir yere gideceğiz biz? Burada kör ebeveynler bebeklerini slingle giymeyi ya da kanguruyla taşımayı tercih ediyorlar. “Slinge giymek ne?” diyorsanız benim Haziran 2017’de yayımlanmış olan yazıma bir göz atın. Eğer sling ya da kanguru kullanacaksanız özellikle yeni doğan bebeğe uygun bir şey aldığınızdan ve bebeği doğru yerleştirdiğinizden emin olun. Bebeğin nasıl yerleştirilmesi gerektiğini öğrenmek için gören birinden ya da çocuk doktorunuzdan geribildirim alabilirsiniz. Ben bebeğimi sling ve kanguruyla taşımayı planlıyorum. Böylece ellerim boşta kalır ve bastonumu kullanabilirim. Peki, bebek arabası kullanamaz mı bu körler? Kullanır elbet. Körlerin bebek arabası kullanması için uygun olan yöntem bebek arabasını önlerinde itmek değil. Zira bu çok tehlikeli olur, bastonunuzla bebek arabasının önünde ne olduğunu anlayamazsınız. Kör ebeveynler bebek arabasını tek elleriyle arkalarından çekiyorlar. Bunu kolayca yapmak için sürüşü kolay bir bebek arabası seçmek önemli. Bebek

arabalarının genelde sadece ön tekerleri her yöne dönebiliyor. Ama siz bebek arabasını arkanızdan çektiğinizde, ön tekerler arka teker oluyor ve bebek arabasıyla hareket etmek zorlaşabiliyor. O nedenden ötürü sapı iki yöne de kullanılabilen ya da tüm tekerleri her yöne dönen bebek arabası modeli tercih edebilirsiniz, ama bu modelleri bulmak zor. Türkiye deki annelerin bebeklerini puset ile kollarında taşıdıklarını da okudum. Bana bu pek güvenli ve konforlu gelmiyor. İnsanın kol çantası bile kolundan düşüyor, ayrıca puseti sanki bir şeylere çarpmak ihtimali, bebeği kanguru ya da slingle taşırken bir yere çarpmak ihtimalinden daha çokmuş gibi geliyor bana. Bir de bu bebekler genelde 3 kg'dan az doğmuyor ve bunun yanınızda taşımak gereken bez çantası falan da var, bir elde sürekli baston kullanmak zorunda... Ama her yiğidin yoğurt yiyişi farklı tabii.

Bu bebekler emekliyor, sonra da yürüyor, nasıl anlayacağız biz bunların nerde olduğunu? Bunun için de Amerika'daki kör ebeveynlerin yaygın olarak kullandığı yöntemler var. Bunlardan ilki bebeğin kıyafetine minik bir zil iliştmek, böylece bebeğin nerde olduğunu duyabilirsiniz. Bu zili bebeğin çıkarıp ağzına sokamayacağı şekilde sağlam iliştmek, ya da bebeğin ulaşamayacağı bir yerine iliştmekte fayda var. Tabi bebek emeklemeye başlayınca, her ebeveyn gibi evi güvenli hale getirmek de ve odaların kapılarını kapalı tutmak da yöntemlerden biri. Bebeğinizle sürekli konuşursanız onun size cevap verdiğini de okudum bir yerlerde. Bu zilleri bebeğiniz yürümeye başlayınca ayakkabılarına tutturmak, yine bebeğin evde ya da dışarda nerede olduğunu anlamanıza yardım edecektir. Tabi bir de şu basınca öten ayakkabıları tercih edenler de var. "Ama bu çocuk benim elimi tutmuyor, tutsa da bir gün elimden fırlayıp caddeye falan koşacak, ya da alıp başını gidecek diye endişeleniyorum" dersanız bunun için de bir çözüm var. Üstelik bu çözüm kör anne babalar için geliştirilmiş falan da değil. Sanıyorum Türkiye'de güvenlik kemeri denilen bu yöntemle çocuğunuzla güvenli bir şekilde yürüebilirsiniz. "Bu güvenlik kemeri de ne ola?" dersanız; basitçe, bir ucu çocuğunuzda bir ucu da sizde olan bir ip özünde. Çocuktaki ucu bir bileklik ile çocuğun bileğine tutturulabilir. Bazı modelleri ise minik bir sırt çantası gibi oluyor. Sırt çantasından ya da bebeğin bilekliğinden gelen ipin diğer ucu da sizde oluyor ve çocuk sizden uzaklaşmıyor. Kontrollü bir özgürlük yani. Bu yöntemi gören anne babalar da

kalabalık yerlerde sık sık kullanıyorlar. Bir yerde de, kör bir anne hem bu yöntemi kullandığını hem de çocuğunun elinden tuttuğunu ve eğer çocuk başka birisiyle, mesela dedesiyle bir yere gidecekse de elinden tutmanın bir kural olduğunu böylece çocuğun bu yönteme alıştığını yazmıştı.

“Ee her şey tamam da nasıl besleyeceğiz biz bu çocuğu?” mu diyorsunuz? Maması için su ölçecekseniz ölçme kaplarını kullanabilirsiniz. Türkiye’de de vardır sanıyorum ama burada iç içe geçmiş kaşıklar ya da normal kaplar halinde ölçme kapları var. Eğer bunlardan birini bulabilirsiniz kolayca sıvıları ölçebilirsiniz. Su ölçmek için konuşan bir mutfak tartısı da kullanabilirsiniz. Zira yüz gram su ile 100 mililitre su aynı. Böyle alengirli şeyler benim evimde yok diyorsanız, bir görenden yardım alıp elinizdeki kapların hangisinin kaç ml olduğunu öğrenin. Örneğin, standart su bardakları 200 ml, çay bardakları 100 ml diye biliyorum. Siz evinizdeki bardak, fincan, minik sosluk gibi şeylerin hacmini öğrenirseniz mama için su ölçmekte onları da kullanabilirsiniz. Belki bebek küçükken çok az bir miktar mama yapmak gerekebilir, işte böyle bir anda yine bizim şırıngalar imdadımıza yetişebilir. Biberonu tutarken, biberonun açısına dikkat etmek gerekiyor, eğer emzik yeterince dolmazsa bebek mama yerine hava yutabilir ve sonra da gelsin gaz sancısı. Ama bu gayet kolay bir şekilde öğrenilebilir. “Biberonda bir şey yok, bu bebeği kaşıkla nasıl besleyeceğiz?” diyorsunuz sanki! Bu durumda ortalığın ve bebeğin batacağını göze alın ve bu durumun aslında körlere özgü olmadığını da unutmayın. Bebek önlükleri körlere için icat edilmiş değil sonuçta. Bebek önlüğü demişken, arkası naylon olan ve ucunda da cebi olan önlüklerin daha kullanışlı olduğunu duydum. Bebeklerini beslerken bazı kör ebeveynler bebeği mama sandalyesine oturtuyorlar, bazıları kucağına alıyor ve bazıları da bebekle beraber yere oturup bebeği bacaklarının arasına kendine bakar şekilde oturtuyor. Bebeği kaşıkla beslerken kullanılabilecek yöntemlerden biri bir elinizle kaşığı taşımak bir elinizle de bebeğin yanağına dokunarak bebeğin ağzını bulmak. Eğer katı besin ile besliyorsanız, bebeği elinizle de besleyebilirsiniz. Bazı ebeveynler (körlere özgü bir yöntem değil) kaşığı doldurup bebeğin eline veriyorlar ve bebek daha erken kendi kendine yemek yemeyi öğreniyor. Ama bu sanırım bebek çok küçükken işe yaramayabilir zira bebeğin motor becerileri o kadar da iyi olmayabilir. Bebek beslerken kullanabileceğiniz bir başka

yöntem ise biberon kaşıklar. Bu ucunda kaşık olan yumuşak bir biberon, mamayı tabaktan taşımaktansa biberona dolduruyorsunuz ve biberonu sıktığınızda bir miktar mama kaşığa çıkıyor. Böylece tabaktan kurtuluyorsunuz. Bebeğiniz biraz obursa kısa bir sürede ağzını açmayı ve hatta kaşığı kapmayı öğrenir. Ama bazıları o kadar da yemeğe düşkün olmayabilir. Bir de bebekler sevinçten ve heyecandan da ellerini çok çırpıştırabilir ve kaşığa çarpabilir, canınızı sıkmayın, zamanla motor becerileri gelişecek ve daha kontrollü hareket etmeyi öğrenecek.

Ebeveyn olarak yaşadığınız güçlüklerin aslında bir ölçüde herkes tarafından yaşandığını unutmayın. Kör olarak toplumun koyduğu standartlara ve belli kurallara uymak zorunda olduğunuzu düşünüp lütfen kendinizi yıpratmayın. İnsanlar sizin anne babalık becerilerinizi sorgulayabilir, bu kişiler belki de en yakınlarınız bile olabilir. Şimdiye kadar neler başardığınızı düşünün ve bunların çoğu görenlerin yöntemleriyle edinilmiş başarılar değil. Bilgisayarı ekran okuyucuyla kullanıyoruz; yürürken baston kullanıyoruz; yemek yaparken soğanların pişip pişmediğini renginden değil, kokusundan ya da yerine göre tadından anlıyoruz; yani kendi yöntemlerimizi buluyoruz. Bu yöntemlerin görenlerinkinden farklı olması kötü olduğu anlamına gelmiyor. Bebeğimize bakarken de yerine göre farklı yöntemler kullanacağız elbet. Başkalarına kulak asmayın yani, unutmayın çocuğunuza verebileceğiniz en önemli şey koşulsuz sevgi ki sevginin görmekle bir alakası yok!

Gerçeğin Üstüne Yürümek

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı 41, Temmuz2017

Bu akşam yürüyüşü iyi bir fikir miydi? Evden çıktığından beri her adımında bunu sorgulamış, ancak şimdi bu dik yokuşu inerken iyice emin olmaya başlamıştı bunun hiç de iyi bir fikir olmadığından.

Güzel bir yaz akşamıydı, sıcaktı, tatildi... Cebine telefonunu, eline bastonunu alıp atmıştı kendini sokağa. Ancak ne yollar yola benziyordu ne de kaldırımlar kaldırıma. Bir de yanlış yola girdiyse, bu yokuşu geri çıkması da vardı. İndikçe indi, yol bitsin diye hızlandıkça hızlandı; şehrin gürültüleri geride kalıyor, yokuş bitmiyordu; yoruldu, nefes nefese kaldı...

Sonsuz bir yokuşta, sonsuza dek inme cezasına çarptırıldığını düşündü, bu sevimsiz düşünceden kurtularak gerçeğe dönmek istedi, durdu; telefonunu çıkardı, navigasyondan yardım alabilirdi, bulunduğu yer şehit ismi verilmiş sokaklardan biriydi; ve harita, bir başka şehidin isminin verildiği caddeye doğru ilerlemesini söylüyordu; yakınlarda da yine terör saldırılarında hayatını kaybetmiş olanların adlarını taşıyan bir okul ve bir park vardı; bu şehir bir mezarlık gibiydi. Ne olurdu sokaklar numaralarla adlandırılmış olsaydı? En azından insanın bir fikri olurdu, hangi sokaktan sonra hangisinin geleceği konusunda. Başka bir harita uygulamasını açtı, "Kuzeybatı yönünde ilerleyin" önerisini duyunca onu da kapattı. Burası gerçekten bir şehir olsaydı, yollar birbirine paralel uzanır ve birbirini dik keserdi, kim ne kadar yer kaptıysa oraya bina yapamazdı, yönler belli olurdu; eğer burada bir medeniyet olsaydı, sıradan bir akşam yürüyüşü fantastik bir hedefe dönüşmezdi.

Çevresini incelemeye başladı, derinlerden makine gürültüleri geliyordu, anladı ki her binanın bodrum katında bir atölye vardı, yerin altında insanlar gece gündüz çalışıyordu; kaldırım boyunca birkaç metrede bir çöp poşetlerinden oluşan öbekler yolunu kesiyor, bu poşetlerden akan sular yol boyunca süzülerek ayaklarının altında yapışkan bir his bırakıyordu, çöp sularının sıcak havada buharlaşmasıyla oluşan kokuya, ağır bir pas ve rutubet kokusu ekleniyordu. Her yanından yoksulluk akan bu sokakta, çift taraflı kaldırımlara sıralanmış lüks otomobilleri düşündü; kimindi bu arabalar? Bu saatte konfeksiyonda çalışan çoluk çocuğun ve göçmenlerin değildi herhalde, acaba onlar bu arabaları görünce ne düşünüyorlardı? "Gelin beraber kuralım eşitliği" dese gelirler miydi? Hayır gelmezlerdi...

Yeniden gerçeğe döndü ve yürümeye devam etti, sağa doğru bir dönüş olduğunu farketti ve yanlış yaptığını bile bile girdi o sokağa; ne diyordu Descartes: "Ormanda yolunu kaybedersen hep aynı yönde dümdüz yürü, elbet bir yere çıkarsın, böyle bir oraya bir buraya dönersen daha beter kaybolursun." Ama sonsuz yokuştan kurtulma düşüncesi daha ağır basmıştı.

Sokak sessizdi; incecik bir kedi miyavlaması duyuluyordu; yürüdükçe sokak kararıyordu; hiç kimse yok zannettiği bu sokakta, kaldırımı takip etmek isterken farketmişti ki yol kenarlarında ve saçak altlarında sessizce duran insanlar vardı; neden hiç konuşmuyorlardı? Onu izlediklerini hissediyordu ama bir şey diyen de yoktu; belki de kimse yoktu; ne bir hareket ne bir ses... Gece sıcağı çökmüş, uzaklardan gelen motor sesleri yok olmuştu; susuzluktan dili damağına yapışmıştı; anlamadan çok yürümüş ve yorulmuştu; az ileriden bir kadın sesi duydu, yaşlı bir kadın sesiydi bu ve sonsuz güven vericiydi: "Gel" diyordu, "Gel, gel, sana su vereyim, gel hadi, gel, su iç..."

"İnsan delirince, delirdiğini bilir mi acaba?" diye düşünerek sese doğru ilerledi; yaşlı kadın, bir duvar tepesine çıkmış olan kediyi çağırıyordu; içini müthiş bir sevinç ve umut duygusu kapladı; yaşlı kadın onu farkedince hemen konuşmaya başladı: "Su bulamıyor bu hayvanlar, her yere bina yaptılar, nerede, nasıl yaşayacak bu canlılar? Toprağın üstüne beton dökmek günah değil midir?"

Özür dileyerek sözünü kesti ve "bana da bir bardak su verebilir misiniz?" deyip kaldırıma oturdu; kadın da evinden getirdiği soğuk bir su şişesi ve bardak ile gelip yanına oturdu; tam karşılarında kaldırımdan bodrum kata doğru inen bir merdiven vardı, buradan bir yaklaşıp bir uzaklaşan mırıltılar geliyordu, hemen kadının yüzüne baktı, kadın merakını anladı ve karşılarında ne olduğunu anlatmaya başladı, merdivenlerde bir çocuk oturuyordu; öne arkaya durmadan sallanıyordu, belki on iki belki on beş yaşındaydı, çocuk başını iki elinin arasına alıyor, sonra ayağa kalkıyor, bu sefer de iki yana sallanmaya başlıyor, sonra tekrar oturuyordu; onu bu acınası hallere düşürenin ne olduğunu da, kimin alıp kimin sattığını da artık bilmeyen kalmadığı halde, bir türlü önlenemeyen uyuşturucunun etkisi altındaydı; kimdi? Ailesi neredeydi? Yetkililerin haberi yok muydu?... Ve bunun gibi daha pek çok soruyu sessizce sorup, beraberce sustular.

"Sizden son bir iyilik isteyeceğim" dedi yaşlı kadına, "Ana caddeye nasıl çıkacağımı söyleyebilir misiniz?" Kadın onu bir aralıktan geçirdi, "Bu yolu dümdüz takip et çıkarsın" diyerek bıraktı. Ana caddeye çıkan yolu izlerken, "Hangisi önce ölür?" diye düşünmekten kendini alamadı, "Yaşlı kadın mı, kedi mi, çocuk mu?"

Bu akşam güzel şeyler anlatmak isterdi ama nerede okuduğunu hatırlayamadığı bir cümle zihninde dönüp duruyordu: Bir şehrin bir yerindeki bir fahişe mutsuzsa, bütün şehir mutsuz demektir...

Evet cinayeti kör bir kayıkçı gördü. Bu şehirde, eşitlikten, insanlık onurundan ve uygarlıktan tekrar bahsedilinceye kadar da yürümeye devam edecek.

Umudumuzu Kaybetmemek İçin Yapabileceğimiz Egzersizler

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Umut da beyin gibi, kaslar gibi kullanmazsak, unutursak kaybolacak, yağ bağlayan; diğerlerinden tek farkı soyut olan bir organımızdır. Umuda organ dememin nedeni tıpkı ayaklarımızın yürümeye devam etmemizi sağlaması gibi, onun da yaşamaya devam etmemizi sağlamasıdır.

İnsan umudunu neden kaybeder? Bunun bir sürü sebebi var; ama bence en çok geçerli olan sebep, insanların kendisini yeterince anlayamayıp başkalarına anlatamamasıdır. Öyle ki, insan kendisini yeterince anlayamadığını bile idrak edemeyebilir.

Ergenlerin en büyük sorunudur anlaşılammak. Aynı zamanda bu sorun, ergenlerle toplumda farklı olarak kabul edilen insanların ortak noktasıdır.

Bir engelliye "Senin sahibin yok mu?" diye sormak onun erginlenmediğini düşünmekle aynı anlama gelir bence.

Erginleme, TDK Sözlük'te şöyle açıklanmış:

"Birini bir konu üzerinde aydınlatıp onu gerekli temel bilgi ve becerilerle donatarak ergin ve yetişmiş kılma.

Bireylerin ergin kişiliğe, belli yaş kümesine, kimi inanç kümelerine girişlerinde yapılan tören."

İkinci tanım toplumbilim terimlerine dahil edilmiş TDK'da. Oysa bir engelliye kaç yaşında olursa olsun bu soru soruluyor. Bu soru ya da bunun gibi sorular...

Yani bir engellinin erginlenmiş bir birey olduğu kabullenilmiyor.

Ya da hapse düşmüş bir kişiye her zaman aynı suçu işleyeceği düşünülerek davranılıyor. Aslında o da erginlenmemiş sayılıyor bir bakıma.

Eşcinsel birisine kendi cinsinden herkese saldıracakmış gözüyle bakılıyor ya da. Bunların hiçbiri olmasa da herhangi bir şekilde farklı ve anlaşılammış hissedebiliyoruz işte. Peki, biz ergen miyiz? Neden farklı hissediyoruz kendimizi? Anlaşılammış... Bu konuyu kendi içimizde sorgulamamız amacıyla kasti olarak burada bırakıp; sadece umudumuzu azaltan bir faktör olarak bakarak; anlaşılmamaktan dolayı azalan umudumuzu nasıl arttırırız, buna bakalım. En azından bende işe yarayan bazı egzersizleri anlatayım sizlere:

1. Sabah kalktığınızda serbest yazma yöntemiyle üç sayfa yazın. Serbest yazma yöntemini şöyle açıklayabilirim: kalemi/klavyeyi hiç bırakmadan/kaldırmadan aklımıza gelen her şeyi, cümle kurulumuyla, daha doğrusu gramerle hiç ilgilenmeden yazmak. Aklımıza bir şey gelmediği takdirde en son gelen sözcüğü aklımıza bir şey gelene kadar defaatle yazmaya devam etmek. Bu yöntemi masal anlatma kursunda Judith Lieberman'dan öğrenmiştim. O da Julia Cameron'un yaratıcılığı geliştirmek için yazdığı bir kitabında okuyup uygulamış.

2. Eğer hayvanları seviyorsanız birini birkaç dakika sevin. Onlardan korkuyorsanız bir bitkiyi sevebilirsiniz. Şu yaşı geldim, her defasında bir kediyle bir insanın nefes alıp vermesinin ne kadar aynı olduğuna şahit olduğum her anda aynı derecede şaşırıyorum.

2. A: Bir zümreden, kişiden ya da herhangi bir insan topluluğundan, farklı olduğunu düşündüğünüz için hoşlanmadığınızı keşfettiğiniz an onların yanlarına gidin ve sadece DİNLEYİN. Tıpkı bizim gibi, kendiniz gibi güldüğünü ya da şaşırdığını göreceksiniz. Bu durumu çocukken bir kumsalda Hollandalı birisinin gülmesi üzerine keşfetmiş, babama: "Bunlar da bizim gibi gülüyor," demiştim hayretle.

2. B: Başka kültürlerin hayvan taklitlerini dinleyin, onların bu hayvanların sesleri üzerine yaptığı çeşitleme yansıma seslerinin hepsinin de isabetli olduğunu göreceksiniz. Sonra belki de benim düşündüğümü düşünür, bu yansımaları insanların gerçeğe bakış açılarıyla paralel görebilirsiniz. Yani bir köpek hem "hav" der hem de "vuf". İki görüşün de gerçeği farklı olmasına rağmen ikisi de doğrudur.

3. Bir insanın ya da hayvanın nefesine kendinizinkini uydurun ve öylece oturun. Konuşurken bile karşınızdakinin nefesini dinlemeye ve uyum sağlamaya dikkat edin. Onu daha iyi anladığınızı görebilirsiniz böylece.

Şimdilik bu kadar. Bu egzersizleri yazmamın nedeni onları uzun zamandır yapmadığımı fark edip hem kendime, hem de sizlere hatırlatmak istemem. Tıpkı kas gibi, bu egzersizler devamlılık olmazsa işe yaramaz.

Kolay gelsin...

Bu Sabah Bir Misafirimiz Var

Bahar Yavuz

psybahar@gmail.com

Sayı 41, Temmuz 2017

Bir kitabı okumak, içinde bir yığın eylemi, anıyı, beklentiyi, hikâyeyi barındıran bir kelime dizisinin var ettiği bir dünyaya misafir olmaktır. Görmeyen bir birey içinse, tüm hatırlamaların üstüne -Braille okuyabilme şansına erişenler için- noktaların hissi, dinlediğimiz sesli kitapların okuyanlarının sesiyle beraber arka planı, CD ya da kasetin dokusu, online kütüphanelerin katalogunun ekran okuyucu sesiyle canlanması demek. Braille baskı kitaplarımı gece uyandığım da kimse tarafından fark edilmeden okuduğum çocukluk günlerim, sayfalardaki noktaların netliği kadar ulaşılabilir geliyor şu an. Yahut küçükken kasetten dinlediğimiz "Bir Şeftali Bin Şeftali"nin kurgusu, içinde kendimi kolaylıkla bulabilmemi sağlayacak kadar yakın. Oysa bizim jenerasyon bile, öncekilerden bir dünya kitap okuma macerası dinlemiştir, bizim anlatacaklarımızı bir kenara koyarak...

Kimilerimizin yazar, yayınevi veya çevirmen seçer gibi okuyucu seçmesi hiç şaşırtıcı değil aslında. Bir anlamda o sözcüklere, satırlara, karakterlere, betimlemelere, arka planlara, kurgulara can veren seslerin rengi, iniş çıkışları, vurguları ve duraklama/uzatmalarla daha birçok nitelik/niceliği kulaklarımıza ulaşan kitaplara can veriyor. Biz de o okuyucuları en özel dakikalarımıza, yaşam alanımıza, hayallerimize konuk ediyor, birçok kimseden farklı bir yere koyuyoruz.

Kitaplar ile seslerin bu verimli ilişkisinin farkında olan bir grup heyecanlı okurun başlattığı, ben bu satırları yazarken 39. sayısına ulaşan bir akım Sesimiz Kitap ismiyle doğdu. Yıllardır okuyucu olmayı görme haliyle beraber andığımızdan, Sesimiz Kitap'ın seslendirmenlerinin bu kalıbı yıkmakta bir adım oluşu çok heyecan verici. Çoğunluğu görmeyenlerden oluşan EEEH Dergi ekibi olarak biz, ilk sayılarından itibaren

yazılarımızın kendi sesimizle de ulaşmasına gayret ederken, böyle adımların da beklentisiyle bir anlamda geleceğe göz kırpyorduk.

Başlangıçta kendi aralarında sevdikleri pasajları paylaşan mini bir arkadaş grubu iken, her sabah mail kutularımıza gönderdikleri bir pasajla bize "günaydın" diyen Bir Yudum Kitap ekibinden haberdar olup kendileri de her günü sevdikleri kitaplardan seçtikleri, sınırlandırılması olmayan pasajlar ve arkalarına koydukları müziklerle taçlandırmaya karar veriyorlar. Bir Yudum Kitap için söz konusu ekibin sitelerine gidip mail adresinizi girmeniz ve her gün üstünde mini bir mesajla yayınevi, yazarı ve sayfa bilgileri de verilen bir pasajı mail kutunuzda bulmanız mümkün. Sesimiz Kitap ise, bu fikrin yalnızca pasaj kısmından bir ortaklığa sahip. Geri kalan kısım emek koyanların yaratıcılığı ve birlikte çalışma özverişiyle şekilleniyor.

Sesimiz Kitap Youtube kanalında bir sabah sesiyle veya seçtiği pasajla var olmak isteyen herkes, metnini veya okuma kaydını

sesimizkitap@gmail.com

adresine ulaştırıp bu dinamik ekibin bir parçası haline gelebiliyor. Pasajın yayınlanıp yayınlanmayacağı da fikrin çıktığı arkadaşlarımızın inisiyatifinde ama bugüne kadar zaten keyif alarak hazırlanan bir şeyi reddetmiş olduklarını hatırlamıyorum. Bu işi her adımıyla ciddiye alıp, içine sanat tutkusunu, sevgisini ve maharetini de katan sıcacık ekibimiz, bir reklam metnine dönen bu yazıyı kaleme alarak size ulaştırma isteğimi diri tutan bir emeği ortaya koyuyorlar. Belki buradan

<https://www.youtube.com/watch?v=7fy8H1v5Nrg>

kanala göz atmak size fikir verecektir. Ufak bir bilgilendirme gerekirse, her günün bölümünün kulaklarımıza ulaşmadan evvel, ait olduğu kitaptan seçilmesi, seslendirilmesi ve arkasına metinle uyumlu bir müzikle önüne mini bir tanıtımın eklenmesi gerekiyor ki bu kısımda Ayşe (Adıyaman) ya da Fahrettin (Sadıç)'ın sesini duyuyoruz.

Şiir seslendirmeyi çok seven, meselenin görüp görmemekle bir alakasının olmadığını düşünen bir okur olarak ben de şu ana kadar iki pasajı seslendirerek katkı sunmaya çalıştım tabii ki. Belki de daha çok sesi, özellikle de Voiceover'ıyla, Jaws'uyla,

yapabiliyorsa Brailleden okumasıyla bu keyifli işe ortak olabilecek insanları bu akıma davet etmenin bana bu denli heyecan vermesinin nedeni kendi tecrübemin damağımda bıraktığı tattır. Bu yüzden, inanıyorum ki bizde farklı anlamlar kazanan kitapların unutmadığımız bölümlerini kendi sesimizle yeniden okumak ya da okutmak, kitapla kurduğumuz ilişkiye bir anlam daha ekleyecektir.

Ve şunu zevkle söyleyebiliyorum ki, en ufağından en büyüğüne kadar üretmek istediğimiz her yerde, tatmak istediğimiz her güzellikte farklılığımızla her geçen gün daha çok var oluyoruz, olacağız..